

СЕКЦІЯ 2. ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.922.8

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬО-ОСОБИСТІСНИХ КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТІВ ЧОЛОВІЧОЇ ТА ЖІНОЧОЇ СТАТІ

Балушок М.В., к. психол. н.,
асистент кафедри практичної психології
Українська інженерно-педагогічна академія

У статті представлено результати емпіричного дослідження внутрішньоособистісних конфліктів та комплексу якостей, пов'язаних із їх виникненням, у студентів чоловічої та жіночої статі. Виявлено специфіку сфер внутрішньоособистісних конфліктів у залежності від статі, особливості саморегуляції, копінг-стратегій, тривожності, невротичних схильностей у дівчат та юнаків із різним рівнем вираженості внутрішньоособистісної конфліктності.

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, юнацький вік, стать, саморегуляція, копінг-стратегії, невротичні схильності, тривожність.

В статье представлены результаты эмпирического исследования внутриличностных конфликтов и комплекса качеств, связанных с их возникновением, у студентов мужского и женского пола. Выявлена специфика сфер внутриличностных конфликтов в зависимости от пола, особенности саморегуляции, копинг-стратегий, тревожности, невротических склонностей у девушек и юношей с разным уровнем выраженности внутриличностной конфликтности.

Ключевые слова: внутриличностный конфликт, юношеский возраст, пол, саморегуляция, копинг-стратегии, невротические склонности, тревожность.

Balushok M.V. FEATURES OF INTRAPERSONAL CONFLICTS AMONG MALE AND FEMALE STUDENTS

The article presents results of empirical research of intrapersonal conflicts and set of qualities related to its origin of male and female students. The specificity of spheres of intrapersonal conflicts based on gender, especially self-regulation, coping strategies, anxiety, neurotic tendencies among girls and boys at different levels of intrapersonal conflict have been identified.

Key words: intrapersonal conflict, adolescence, gender, self-regulation, coping strategies, neurotic tendencies, anxiety.

Постановка проблеми. У період активних соціально-політичних, економічних змін ускладнюється соціальна ситуація дорослішання та виконання основних завдань юнацького віку, підвищується ризик виникнення внутрішньоособистісних протиріч та конфліктів.

В юнацькому віці виникає потреба у статево визначеній поведінці (С.К. Нартова-Бочавер, В.Ю. Каган, Ю.Є. Альошина та ін.), в особистісному та професійному самовизначенні. Суттєві відмінності у ціннісних орієнтаціях, потребових профілях, особливостях подолання складних життєвих ситуацій у студентів чоловічої та жіночої статі свідчать про різну психологічну детермінацію їх поведінки.

Ступінь розробленості проблеми. Окремим аспектам вивчення проблеми внутрішньоособистісних конфліктів та протиріч у дівчат та юнаків присвячені роботи Л.І. Анциферової, М.В. Гамезо, Е.Ф. Зеєра, В.А. Петровського, Ю.П. Юрлова. Сучасні

дослідження зосереджені на рольових та гендерних внутрішньоособистісних конфліктах [3; 5; 7; 8], не достатньо враховано значення фактору статі для інших його видів. Актуальність досліджень у цьому напрямку пов'язана з необхідністю визначення теоретичних та практичних засад розробки гендерно-специфічних програм формування конструктивних форм подолання внутрішньоособистісних конфліктів у юнацькому віці.

Метою нашого дослідження було виявити особливості внутрішньоособистісних конфліктів та комплексу якостей, пов'язаних із їх виникненням, у студентів чоловічої та жіночої статі.

Виклад основного матеріалу. Нами був використаний такий комплекс психодіагностичних методик: методика «Рівень співвідношення цінності та доступності у різних життєвих сферах» (система «Діагностика внутрішнього конфлікту» О.Б. Фанталової), методика «Способи

поведінки по подоланню» Р. Лазаруса, С. Фолкмана в адаптації Т.Л. Крюкової, методика «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової, О.М. Коноз, методика «Ступінь вираженості невротичних схильностей» М.А. Кузнєцова, методика «Самооцінка рівня тривожності» Ч.Д. Спілберґера, Ю.Л. Ханіна. У математико-статистичній обробці даних використовувався U-критерій Манна-Уїтні, Колмогорова-Смірнова, дисперсійний аналіз.

Дослідження проводилося на базі факультету міжнародних освітніх програм, комп'ютерних технологій, технологічного факультету Української інженерно-педагогічної академії та факультету психології та соціології ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. У дослідженні брали участь 200 студентів різних курсів навчання – від 1-го до 5-го, 80 – чоловічої та 120 – жіночої статі.

Проведений аналіз показників за критерієм Манна-Уїтні та Колмогорова-Смірнова у студентів чоловічої та жіночої статі виявив статистично значущі відмінності у певних сферах цінностей (див. табл. 1). Так, у студентів жіночої статі більш виражені показники внутрішньоособистісних конфліктів «впевненість у собі» ($U=3329,5$; $p<0,01$), «щасливе сімейне життя» ($U=3412$; $p<0,05$) та загальний показник внутрішньої конфліктності ($U=3454$; $p<0,05$), ніж у студентів чоловічої статі. Внутрішній конфлікт впевненості в собі відображає проблему набуття впевненості в собі у дівчат. Дослідження Т.В. Бендас показують нижчі показники впевненості в собі у жінок, ніж у чоловіків, пояснюючи це не завжди адекватним сприйняттям себе як впевненої людини чоловіками [2]. Гендерні стереотипи, що нав'язують домінування чоловікам, можуть сприяти відчуттю меншої впевненості

в собі у жінок. Більш виражені показники внутрішньоособистісного конфлікту «щасливе сімейне життя» у студенток відображає цінність сім'ї, яка більше розвинута у жінок, ніж у чоловіків [4, с. 163]. Дослідження показують, що дівчата швидше виявляються психологічно готовими до створення шлюбу, а гендерні стереотипи щодо основної ролі жінки можуть стимулювати у них бажання реалізації даної сфери у молодому віці, що і породжує внутрішній конфлікт.

У студентів чоловічої статі на статистично значущому рівні більш вираженими виявилися показники внутрішньоособистісного конфлікту «наявність хороших та вірних друзів» ($U=3053,2$; $p<0,01$) та внутрішнього вакууму «творчість» ($U=3245,3$; $p<0,01$). Внутрішньоособистісний конфлікт сфери друзів відображає цінність хороших друзів для юнаків, що підтверджується сучасними дослідженнями гендерної психології про вищу цінність друзів для чоловіків, ніж для жінок [2; 4]. Значно вищі показники вакууму сфери творчості свідчать про тенденцію до знецінення для юнаків сфери творчості у більшій мірі, ніж у дівчат. Спираючись на дослідження ієрархії потреб А. Маслоу, можна сказати, для молодих людей, які ще не досягли більш важливих для себе потреб нижчого порядку, цінність «краса природи та мистецтва» знецінюється.

Виявлено, що у дівчат спостерігається вищий загальний показник внутрішньої конфліктності, ніж у юнаків. Дезінтеграція в мотиваційно-особистісній сфері (розбіжність «цінність-доступність» за всіма сферами цінностей), як зазначає О.Б. Фанталова, свідчить про «ступінь незадоволеності поточною життєвою ситуацією, внутрішню конфліктність, блокаду основних потреб, з одного боку, а також про рівень самореа-

Таблиця 1

Відмінності у показниках внутрішньоособистісних конфліктів у студентів чоловічої та жіночої статі

Внутрішні конфлікти життєвих сфер за О.Б. Фанталовою	Стать	
	Чоловіча	Жіноча
Наявність хороших та вірних друзів	1,7 ±3,334	0,5±,09
U	3053,2**	
Впевненість у собі	1,4± 2,9	2,45± 3,8
U	3329,5**	
Щасливе сімейне життя	3,9±4,4	5,2 ±3,8
U	3412*	
Творчість	7,8±4,3	6,5±4,1
U	3245,3**	
Інтегр. показник внутрішньої конфліктності	41,6±15,9	45,4±14,02
U	3454*	

Примітка: * – на рівні значущості $p < 0,05$, ** – на рівні значущості $p < 0,01$

лізації, внутрішньої ідентичності, інтегрованості, гармонії – з іншого боку» [8, с. 12]. На нашу думку, відчуття недосяжності сфер цінностей у дівчат може бути пов'язане із внутрішнім конфліктом «впевненість у собі», що актуалізує перешкоди внутрішнього характеру на шляху реалізації цінностей, такі як внутрішні вагання, страхи, тривоги.

Вираженість показників внутрішньоособистісних конфліктів у студентів виявилася нерівномірною, тому нами виділено рівні внутрішньої конфліктності: низький, середній та високий. *Низький рівень* внутрішньої конфліктності показує задоволеність та реалізацію більшості життєвих сфер цінностей; *середній рівень* – рівень незадоволеності життєвих потреб та цінностей в юнацькому віці, який може виконувати стимулюючу функцію; *високий рівень* – блокада основних потреб, низький рівень самореалізації.

У наших попередніх роботах виявлено

комплекс якостей, пов'язаних із виникненням та перебігом внутрішньоособистісних конфліктів, що включає саморегуляцію, копінг-стратегії, невротичні схильності та тривожність [1]. Дисперсійний аналіз комплексу якостей, пов'язаних із внутрішньоособистісним конфліктом у юнацькому віці, виявив значущі ефекти фактору статі та різних рівнів внутрішньої конфліктності (див. рис. 1-8).

Відмічаються різні тенденції розвитку показників саморегуляції у дівчат та юнаків із різними рівнями внутрішньої конфліктності. Так, показники процесу саморегуляції «планування» вищі у дівчат ($F=18,350$; $p=0,05$), ніж у юнаків. Найвищі показники процесу «планування» виявляються у дівчат із середнім та високим рівнями внутрішньої конфліктності, що показує їх схильність до активного та усвідомленого висування та планування власних цілей. Значний спад

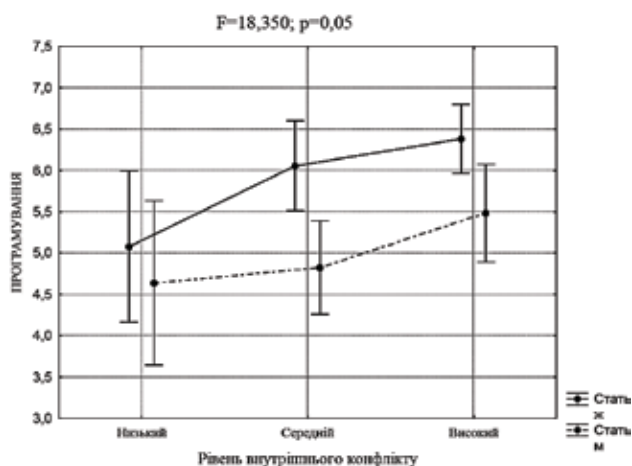

Рис. 1. Розвиток процесу саморегуляції «програмування» на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

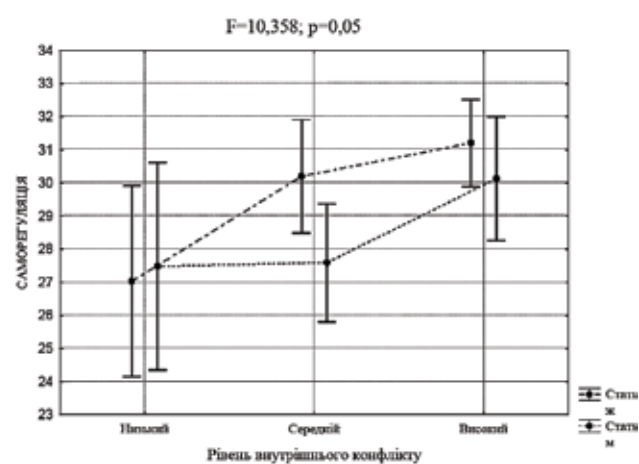

Рис. 2. Розвиток загального показника усвідомленої саморегуляції на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

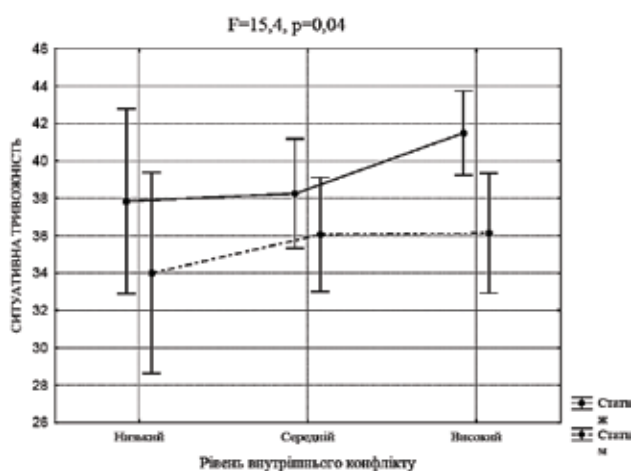

Рис. 3. Розвиток ситуативної тривожності на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

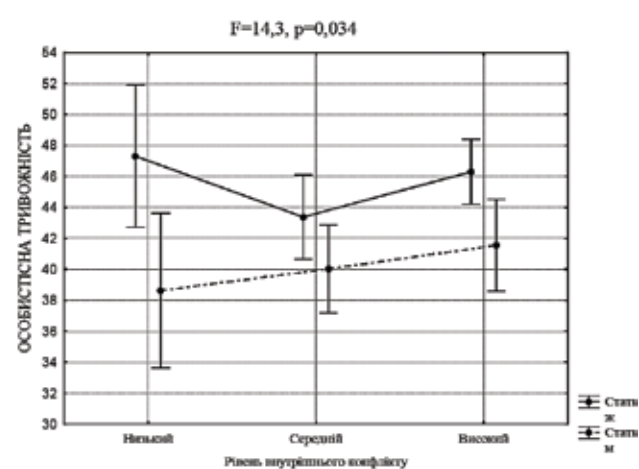

Рис. 4. Розвиток особистісної тривожності на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

процесу «планування» у юнаків із середнім рівнем внутрішньої конфліктності свідчить про знижені можливості до усвідомленого планування, ситуативність та несамостійність цілей. Але на високому рівні внутрішньої конфліктності даний регулятивний процес у юнаків досягає рівня його розвитку у дівчат. Таким чином, внутрішня конфліктність може виконувати мобілізаційну роль, стимулюючи усвідомлене планування діяльності, в тому числі по реалізації власних цілей та цінностей. На рис. 1 видно тенденцію зростання показників процесу «програмування» на кожному наступному рівні внутрішньої конфліктності у юнаків та дівчат. Саме цей регуляторний процес пов'язується В.І. Моросановою із внутрішньою конфліктністю, як тенденція до жорсткого продумування способів дій у досягненні власних планів, що може утворювати та поглиблювати внутрішні конфлікти «цінності-доступності». Більш високий рівень показників процесу «програмування» у дівчат ($F=18,350$; $p=0,05$) показує більшу сформованість навичок продумування способів дій і поведінки для досягнення намічених цілей, деталізованості та розгорненості розроблюваних програм на всіх рівнях внутрішньої конфліктності. З одного боку, така тенденція може стимулювати виникнення внутрішніх конфліктів, а з іншого – бути суттєвим ресурсом у їх усвідомленні та подоланні.

Спостерігається тенденція до збільшення показників регулятивного процесу «оцінка результатів» ($F=18,350$; $p=0,05$) зі збільшенням рівня внутрішньої конфліктності у дівчат, зниження і переходу майже у плато у юнаків. Так, дівчатам притаманна розвиненість і адекватність самооцінки, сформованість та стійкість суб'єктивних критеріїв оцінки результатів разом зі збільшенням рівня внутрішньої конфліктності. У юнаків із середнім та високим рівнями внутрішньої конфліктності відбувається зниження критичності до власної діяльності та поведінки.

Цікаві тенденції до активного збільшення показників усвідомленої саморегуляції на кожному наступному рівні конфліктності у дівчат ($F=10,358$; $p=0,05$) видно на рис. 2. Юнаки з низьким та середнім рівнями внутрішньої конфліктності мають приблизно однакові показники саморегуляції, і їх збільшення відбувається на високому рівні. Дана тенденція розкриває значення високого рівня саморегуляції для усвідомленості власних конфліктів та виступає, як показник високого рівня суб'єктного розвитку у особистості з внутрішньоособистісним конфліктом «цінності-доступності». Не виявлено значення фактору статі та рівнів внутрішньої

конфліктності у показниках регулятивного процесу «моделювання» та регуляторних якостей «самостійність» та «гнучкість».

Відмічаються різні тенденції розвитку показників тривожності у студентів чоловічої та жіночої статі на різних рівнях внутрішньої конфліктності (рис. 3, 4). Дисперсійний аналіз показав тенденцію, за якою ситуативна тривожність більш притаманна студентам жіночої статі ($F=15,4$; $p=0,04$). У студенток спостерігається збільшення рівня ситуативної тривожності на високому рівні внутрішньої конфліктності, що розкриває тенденцію дівчат до більш емоційно глибокого сприйняття життєвих подій та розуміння більшого спектру ситуацій, як небезпечних та складних для подолання, більшої напруги в стресогенних ситуаціях [4, с. 101-103]. Так, студенткам притаманний нижчий поріг толерантності до емоційного сприйняття стресорів, ніж студентам чоловічої статі. У студентів чоловічої статі показники майже однакові на всіх рівнях внутрішньої конфліктності, невелике збільшення спостерігається на середньому рівні у порівнянні із низьким, що свідчить про більш емоційно спокійне переживання внутрішньоособистісних конфліктів.

За результатами дисперсійного аналізу рівня розвитку особистісної тривожності на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі (на рис. 4) бачимо тенденцію, за якою значимо вищі показники особистісної тривожності притаманні студенткам ($F=14,3$; $p=0,034$) на всіх рівнях внутрішньої конфліктності. Причому найвищі показники на низькому рівні внутрішньої конфліктності, за яким слідує спад показників особистісної тривожності на середньому рівні і невелике підвищення на високому рівні внутрішньої конфліктності. Доцільно врахувати більшу розвиненість внутрішнього конфлікту «впевненість у собі» у студентів жіночої статі, як ключового у підвищенні показників особистісної тривожності, а також значення особистісної тривожності, як джерела сприйняття широкого спектру ситуацій, загрозливих для самооцінки та самоповаги. У студентів чоловічої статі спостерігається невелике збільшення показників тривожності у залежності від рівня внутрішньої конфліктності, але загалом показники відповідають середньому рівню тривожності.

Отже, внутрішня конфліктність у дівчат пов'язана з більш вираженими показниками ситуативної та особистісної тривожності, що відображає їх загальну тенденцію до більш емоційно глибокого сприйняття подій та більш низької емоційної толерантності до стресорів.

Виявлені значущі ефекти фактору статі та різних рівнів внутрішньої конфліктності у показниках копінг-стратегій. У використанні копінг-стратегії «пошук соціальної підтримки» (рис. 5) спостерігаються такі тенденції: найвищі показники у студентів жіночої статі на низькому рівні внутрішньої конфліктності, зниження показників на середньому рівні і перехід майже у плато на високому рівні ($F=15,6$; $p=0,04$). Результати підтверджуються гендерними стереотипами про те, що жінки виявляють більшу комунікативну активність, соціальна підтримка виступає для них ресурсом подолання складної життєвої ситуації [2]. У студентів чоловічої статі показники дещо збільшуються лише на середньому рівні, знову знижуючись на високому рівні. Гендерний стереотип поведінки для чоловіків включає змагальність і

домінування, звернення за допомогою до інших у складних ситуаціях для них є проявом слабкості, визнання себе нездатним, «переможеним».

Результати дисперсійного аналізу рівня розвитку копінг-стратегії «позитивна переоцінка» (рис. 6) на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі свідчать про наявність тенденції, за якою студенти жіночої статі значно більше схильні використовувати копінг-стратегію «позитивна переоцінка» ($F=13,4$; $p=0,04$), ніж студенти чоловічої статі, особливо на високому рівні внутрішньої конфліктності. За результатами досліджень чоловіки більше схильні до використання проблемно-орієнтованих стратегій подолання [2, с. 272], а використання когнітивної копінг-стратегії, що передбачає зміну змісту проблеми без зміни

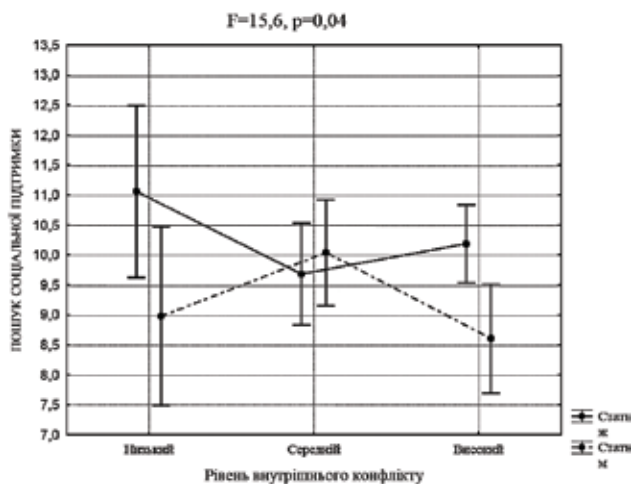

Рис. 5. Розвиток копінг-стратегії «пошук соціальної підтримки» на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

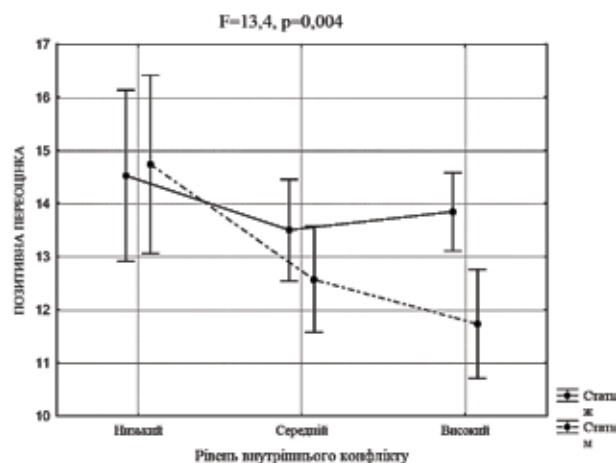

Рис. 6. Розвиток копінг-стратегії «позитивна переоцінка» на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

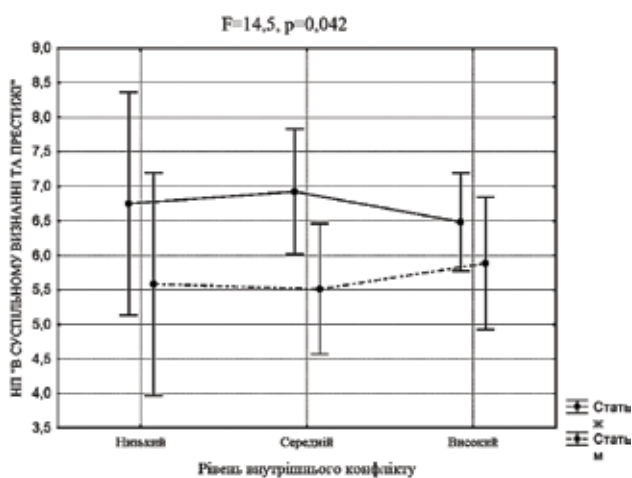

Рис. 7. Розвиток невротичної схильності «в суспільному визнанні та престижі» на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

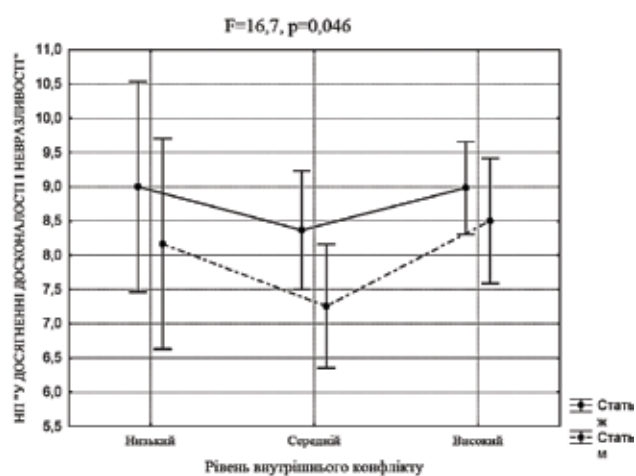

Рис. 8. Розвиток невротичної схильності «у досягненні досконалості і невразливості» на різних рівнях внутрішньої конфліктності у студентів чоловічої та жіночої статі

проблемної ситуації може вважатися чоловіками поразкою. Дівчата більше схильні до позитивного переосмислення у проблемних ситуаціях без дієвого її вирішення.

У студентів жіночої статі спостерігаються значимо вищі показники копінг-стратегії «втеча-уникнення» ($F=14,358$; $p=0,05$), особливо на низькому рівні внутрішнього конфлікту, ніж у юнаків. У студенток показники даної копінг-стратегії знижуються на середньому рівні внутрішньої конфліктності і збільшуються на високому рівні. Тенденція до уникнення проблемних ситуацій може заважати усвідомленню внутрішніх конфліктів у студенток із низьким рівнем внутрішньої конфліктності. Уникнення складних ситуацій дівчатами виступає неконструктивною стратегією, яка поряд із захисними механізмами психіки витісняє усвідомлення проблеми, зберігаючи її на несвідомому рівні. У юнаків спостерігається інша тенденція: найнижчий рівень розвитку даної копінг-стратегії на низькому рівні внутрішньої конфліктності, підвищення показників – на середньому рівні, невелике зниження показників – на високому її рівні. Отже, юнаки більш толерантні до стресових впливів та готові до усвідомлення внутрішніх конфліктів.

Ефектив фактору статі та рівня вираженості внутрішньої конфліктності у показниках інших копінг-стратегій за Р. Лазарусом не виявлено.

Виявлені значимі ефекти фактору статі у показниках невротичних схильностей на різних рівнях внутрішньої конфліктності. У студентів жіночої статі показники невротичної схильності «у любові та прихильності» однакові на низькому та середньому рівнях внутрішньої конфліктності та збільшуються на високому ($F=20,35$; $p=0,05$), що показує звернення до невротичного пошуку любові та прихильності, як стратегії соціальної підтримки у складній ситуації. Протилежна тенденція спостерігається у юнаків: зменшення показників невротичної схильності «у любові та прихильності» від низького до високого рівня внутрішньої конфліктності відображає їх меншу схильність до пошуку допомоги та підтримки у соціумі, яка є схожою і у її невротичному прояві.

Розвиток показників невротичної схильності «у керуючому партнері» у дівчат та юнаків із різними рівнями внутрішньої конфліктності має протилежні тенденції ($F=19,05$; $p=0,05$). У студентів жіночої статі найвищі показники цієї схильності знаходяться на низькому рівні внутрішньої конфліктності, показують зовнішню локалізацію контролю, що передбачає необхідність взяття на себе партнером відповідальності за всі життєві очікування. На середньому та високому рівнях внутрішньої

конфліктності у дівчат – середні показники невротичної схильності, що може пояснюватися більшою усвідомленістю власної ролі у реалізації життєвих цінностей. У студентів чоловічої статі виявляється інша тенденція: показники невротичної схильності у «керуючому партнері» однаково проявляється у студентів із низьким та середнім рівнями внутрішньої конфліктності та дещо підвищується на високому, залишаючись значимо нижчими, ніж такі у дівчат. Так, студенти чоловічої статі з високими показниками внутрішніх конфліктів не схильні до перенесення відповідальності та життєвих очікувань на партнера, що дає їм більше усвідомлення власної ролі у реалізації життєвих сфер цінностей.

Тенденції у показниках невротичної схильності «у заключенні життя у вузькі рамки» показують майже плато на всіх рівнях внутрішньої конфліктності у дівчат, збільшення показників на низькому та високому рівнях внутрішньої конфліктності у юнаків. Студенти чоловічої статі на всіх рівнях внутрішньоособистісної конфліктності мають вищі показники невротичної схильності ($F=13,4$; $p=0,02$), ніж студенти жіночої статі, що виражає схильність бути невибагливим, задовольнятися малим, обмежувати свої честолюбні прагнення і бажання матеріальних благ, залишатися непримітним і займати другі місця, применшення своїх здібностей і потенційних можливостей. Дана потреба може бути пов'язана з тим, що, жорстко контролюючи свій рівень домагань, юнаки почувають себе емоційно більш комфортно і можуть зберігати стабільний рівень самооцінки. У дослідженнях Т.В. Бендас показано, що для чоловіків характерний міцний захист самооцінки [2, с. 239].

Показники невротичної схильності «в експлуатації» у дівчат та юнаків мають такі тенденції ($F=15,4$; $p=0,04$): у юнаків показники збільшуються на високому рівні внутрішньої конфліктності, а у дівчат, навпаки, зменшуються на середньому та високому рівнях у порівнянні із низьким. Таким чином, при наявності внутрішніх конфліктів студенти чоловічої статі більше схильні до експлуатації інших людей. Даний гендерний стереотип поведінки більш притаманний чоловікам, ніж жінкам, у тому числі в невротичному його прояві, як демонстрація домінування активними та прямими методами.

На рис. 7 видно, що показники невротичної схильності «у суспільному визнанні та престижі» значно вищі у студентів жіночої статі ($F=14,5$; $p=0,042$), ніж у студентів чоловічої статі на всіх рівнях внутрішнього конфлікту. Причому у дівчат на низькому та середньому рівнях внутрішньої конфліктності показники зазначеної тенденції знаходяться

майже на однаковому рівні, знижуючись на високому рівні. У юнаків виявлена протилежна тенденція: майже однакові показники у студентів з низьким та середнім рівнями внутрішньої конфліктності, з підвищенням на високому рівні. Ця невротична схильність вказує на залежність самооцінки від суспільного визнання, як показник нестачі впевненості в собі у дівчат.

Тенденція використання невротичної схильності «у досягненні досконалості і невразливості» схожа у юнаків та дівчат: рівень показників майже однаковий у студентів із низькою та високою внутрішньою конфліктністю, зниження показників на середньому рівні (рис. 8). Але середні показники даної схильності у студентів чоловічої статі значно нижчі ($F=16,7$; $p=0,046$), ніж у студентів жіночої статі на всіх рівнях внутрішньої конфліктності. Так, студенткам більше притаманне невротичне прагнення досконалості, самозвинувачення та страх у зв'язку з можливими недоліками, що пов'язано із проблемою набуття впевненості в собі.

Тенденції у показниках невротичної схильності «у власних досягненнях» такі: майже однакові показники вище середнього у студентів жіночої статі на всіх рівнях внутрішньої конфліктності ($F=16,4$; $p=0,043$), підвищення показників у юнаків із низькою та високою внутрішньою конфліктністю, зберігаючи середні показники. Навчання у ВНЗ свідчить про інтелектуально-ціннісну орієнтацію студентів жіночої статі, що пов'язана у них із мотивом досягнення [4, с. 160]. Невротична схильність у досягненнях свідчить про залежність самооцінки від досягнень та уявних якостей, бажання бути найкращим, як компенсація невпевненості в собі у дівчат.

Висновки. Специфіку внутрішньоособистісних конфліктів у студентів чоловічої та жіночої статі визначають сфери впевненості в собі, сімейного життя, переважання загального рівня внутрішньої конфліктності у дівчат і сфера друзів та творчості у юнаків, що відображає відмінності в ціннісних орієнтаціях і впливі гендерних стереотипів. Особливості особистості дівчат із високою внутрішньоособистісною конфліктністю пов'язані з вираженими показниками регулятивного процесу програмування та усвідомленої саморегуляції, що відображає можливості усвідомлення внутрішніх конфліктів та ресурсів у їх подоланні. Вираженість показників ситуативної та особистісної тривожності у дівчат із високою внутрішньою конфліктністю показує емоційно більш глибоке сприйняття подій і нижчу толерантність до стресорів, у тому числі внутрішньоособистісного конфлікту у дівчат. Комплекс використовуваного арсеналу копінг-поведінки у дівчат відображає ресурсні

аспекти звернення до соціальної допомоги і можливості переосмислення ситуації в подоланні внутрішніх конфліктів, і ускладнюючі аспекти уникнення проблемної ситуації. Невротичні потреби в суспільному визнанні, досконалості і невразливості вказують на невротичні аспекти внутрішньої конфліктності у дівчат. Значимо вищі показники невротичних потреб експлуатації та укладанні життя у вузькі рамки визначають невротичні особливості особистості студентів чоловічої статі з високим рівнем внутрішньої конфліктності.

Таким чином, специфіка внутрішньоособистісної конфліктності у дівчат та юнаків відображає особливості виникнення, емоційного сприйняття і можливості усвідомлення, а також ресурсні аспекти подолання внутрішньоособистісних конфліктів. Перспективи подальших досліджень пов'язані зі створенням гендерно-специфічної корекційно-розвивальної програми формування конструктивної форми подолання внутрішньоособистісних конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балушок М.В. Особливості виникнення внутрішньоособистісного конфлікту в юнацькому віці / Т.Б. Хомуленко, М.В. Балушок // Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України // За наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 27. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2015. – С. 594-610.
2. Бендас Т.В. Гендерная психология : учебное пособие / Т.В. Бендас. – СПб. : Питер, 2006. – 431 с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
3. Бубновская О.В. Мотивационно-личностная сфера юношества: возрастной и гендерный аспекты / О.В. Бубновская // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 1. – С. 147-153.
4. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Е.П. Ильин. – СПб. : Питер, 2007. – 544 с.
5. Кулагина Н.В. Внутриличностный гендерный конфликт профессиональной роли : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Н.В. Кулагина. – Москва, 2009. – 27 с.
6. Никуленкова О.Е. Гендерные особенности внутриличностных конфликтов в студенческом возрасте и их предупреждение : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / О.Е. Никуленкова. – Пятигорск, 2010. – 23 с.
7. Пампуха Л.О. Гендерні стереотипи в структурі рольового конфлікту жінки-керівника : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна психологія, психологія соціальної роботи» / Л.О. Пампуха. – Київ, 2006. – 25 с.
8. Фанталова Е.Б. Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта / Е.Б. Фанталова. – Самара: БАХРАХ-М, 2001. – 128 с.